مەككىدە نازىل بولغان | سۈرە تەكۋىر | 29 ئايەت

بۇ سۈرە ھەققىدە كەلگەن ھەدىس توغرىسىدا

ئىمام ئەھمەد ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «كىمكى قىيامەت كۈنىدە (بولىدىغان ئەھۋاللارنى) ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەندەك بولۇشنى ياقتۇرسا تەكۋىر، ئىنفىتار، ئىنشىقاق سۈرىلىرىنى ئوقۇسۇن» بۇ ھەدىسنى تىرمىزىمۇ شۇنداق رىۋايەت قىلدى.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا ٱلشَّمۡسُ كُوِّرَتۡ ﴿١﴾ وَإِذَا ٱلنُّجُومُ ٱنكَدَرَتۡ ﴿٢﴾ وَإِذَا ٱلۡجِبَالُ سُيِّرَتۡ ﴿٣﴾ وَإِذَا ٱلۡعِشَارُ
عُطِّلَتۡ ﴿٤﴾ وَإِذَا ٱلۡوُحُوشُ حُشِرَتۡ ﴿٥﴾ وَإِذَا ٱلۡبِحَارُ سُجِّرَتۡ ﴿٦﴾ وَإِذَا ٱلنُّفُوسُ زُوِّجَتۡ ﴿٧﴾ وَإِذَا
ٱلۡمَوۡءُۥدَةُ سُئِلَتۡ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنۢبٖ قُتِلَتۡ ﴿٩﴾ وَإِذَا ٱلصُّحُفُ نُشِرَتۡ ﴿١٠﴾ وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ كُشِطَتۡ ﴿١١﴾
وَإِذَا ٱلۡجَحِيمُ سُعِّرَتۡ ﴿١٢﴾ وَإِذَا ٱلۡجَنَّةُ أُزۡلِفَتۡ ﴿١٣﴾ عَلِمَتۡ نَفۡسٞ مَّآ أَحۡضَرَتۡ ﴿١٤﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن چاغدا [1]***. يۇلتۇزلار تۆكۈلگەن چاغدا*** [2]***. تاغلار گۇمران بولغان چاغدا*** [3]***. بوغاز تۆگىلەر تاشلىۋېتىلگەن چاغدا*** [4]***. ياۋايى ھايۋانلار توپلانغان چاغدا*** [5]***. دېڭىزلار ئوت بولۇپ لاۋۇلدىغان چاغدا*** [6]***. جانلار (ئۆز قاياشلىرىغا) قوشۇلغان چاغدا*** [7]***. تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىزدىن سەن قايسى گۇناھ بىلەن ئۆلتۈرۈلدۈڭ؟ دەپ سورالغان چاغدا*** [8-9]***. نامە ـ ئەماللار ئېچىلغان چاغدا*** [10]***. ئاسمان ئېچىپ تاشلانغان چاغدا*** [11]***. دوزاخ قىزىتىلغان چاغدا*** [12]***. جەننەت (تەقۋادارلارغا) يېقىنلاشتۇرۇلغان چاغدا*** [13]***. ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ قىلغان (ياخشى ـ يامان) ئىشلىرىنى بىلىدۇ*** [14]***.***

قىيامەت كۈنى كۈن نۇرىنىڭ ئۆچىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن چاغدا﴾ ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: كۈن (ئۆچۈرۈلۈپ) قاراڭغۇ قىلىنسا دېگەنلىك بولىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. ئەۋفىي ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: كۈن كەتكۈزۈۋېتىلسە دېگەنلىك بولىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. قەتادە: بۇ

www.munber.org

ئايەتنىڭ مەنىسى كۈننىڭ نۇرى ئۆچۈپ كەتسە دېگەنلىك بولىدۇ دېدى. سەئىد ئىبنى جۇبەير: بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى كۈن تاشلىۋېتىلسە دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. يەنى ئايەتنىڭ مەنىسى: كۈن قاتلاپ يىغىلىپ، يىغىپ تاشلىۋېتىلگەندە، ئۇنىڭ نۇرى ئۆچىدۇ دېگەنلىكمۇ بولىدۇ.

ئىمام بۇخارى ئەبۇھۇرەيرەدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «قىيامەت كۈنى كۈن بىلەن ئاينىڭ نۇرى ئۆچۈرۈلىدۇ».

يۇلتۇزلارنىڭ تۆكۈلۈشى توغرىسىدا

﴿يۇلتۇزلار تۆكۈلگەن چاغدا﴾ الله تائالا بۇ ھەقتە باشقا يەردە مۇنداق دېدى: ﴿يۇلتۇزلار تۆكۈلگەن چاغدا﴾[1] رەبىيئ ئىبنى ئەنەس ئەبۇئالىيەدىن ئۇبەي ئىبنى كەئبنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: قىيامەت بولۇشتىن ئىلگىرى بولىدىغان ئالتە ئالامەت باردۇر. ئۇلار بولسا: كىشىلەر بازارلاردا تۇرغان ۋاقىتتا كۈننىڭ نۇرىنىڭ ئۆچۈشى. يەنە ئۇلار شۇنداق ھالەتتە تۇرغاندا يۇلتۇزلارنىڭ تۆكۈلۈشى. ۋە يەنە ئۇلار شۇنداق ھالەتتە تۇرغاندا تاغلارنىڭ يەر يۈزىگە يىقىلىپ چۈشۈپ، (بىر ـ بىرىگە) سوقۇلۇپ، پارچىلىنىپ (زېمىن بىلەن) ئارىلىشىپ كېتىشىدۇر. شۇنىڭ بىلەن جىنلار ئىنسانلاردىن، ئىنسانلار جىنلاردىن ياردەم سورىشىدۇ، ھايۋاناتلار ۋە ئۇچار قۇشلار بىر ـ بىرىگە ئارىلىشىپ كېتىپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قالايمىقانچىلىق يۈز بېرىدۇ. (الله تائالا بۇ ئىشلارنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى:) ﴿ياۋايى ھايۋانلار توپلانغان چاغدا﴾ يەنى ئارىلىشىپ كەتكەندە.

﴿بوغاز تۆگىلەر تاشلىۋېتىلگەن چاغدا﴾ يەنى تۆگىنىڭ ئىگىلىرى ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلمىگەندە.

﴿دېڭىزلار ئوت بولۇپ لاۋۇلدىغان چاغدا﴾ جىنلار (ئىنسانلارغا): بىز سىلەرگە خەۋەر ئېلىپ كېلەيلى دەپ دېڭىز تەرەپكە يۈرۈپ كېتىدۇ ـ دە، (دېڭىزدا) لاۋۇلداپ يېنىپ تۇرغان ئوتنى (كۆرىدۇ). ئۇلار شۇنداق ھالەتتە تۇرغاندا زېمىن ئاستى تەرىپىدىن يەتتىنچى قېتىغىچە، يۇقىرى تەرىپىدىن يەتتىنچى قات ئاسمانغىچە يېرىلىدۇ. ئۇلار شۇنداق ھالەتتە تۇرغاندا بىر شامال كېلىپ ئۇلارنىڭ جانلىرىنى ئالىدۇ. بۇ ئەسەرنى ئىبنى جەرىر رىۋايەت قىلدى.

تاغلارنىڭ گۇمران قىلىنىشى، بوغاز تۆگىلەرنىڭ تاشلىۋېتىلىشى ۋە ياۋايى ھايۋانلارنىڭ توپلىنىشى توغرىسىدا

﴿تاغلار گۇمران بولغان چاغدا﴾ يەنى تاغلار ئورۇنلىرىدىن قوزغىتىۋېتىلىپ ۋە كۆكۈم ـ تالقان قىلىنىپ، زېمىن تۈزلەڭلىك ھالىتىگە ئايلاندۇرۇلغان چاغدا. ﴿بوغاز تۆگىلەر تاشلىۋېتىلگەن چاغدا﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: بوغاز تۆگىلەر تاشلىۋېتىلگەن چاغدا دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. ئۇبەي ئىبنى كەئب ۋە زەھھاك بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇ تۆگىگە ئۇنىڭ ئىگىلىرى كۆڭۈل بۆلمىگەن چاغدا دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. رەبىيئ ئىبنى خەسىيەم، بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇ تۆگە سۈتى سېغىلماي ۋە (سۈتىنىڭ يىغىلىشى ئۈچۈن) ئۇنىڭ يېلىن بوغۇلماي ئىگىسىز تاشلىۋېتىلگەن چاغدا دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. زەھھاك بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇ تۆگە باققۇچىسىز تاشلىۋېتىلگەن چاغدا دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. (مانا بۇلار) بۇ ئايەتكە بېرىلگەن مەنىلەردۇر. (لېكىن) بۇمەنالارنىڭ ھەممىسى بىر ـ بىرىگە يېقىندۇر.

[1] سۈرە ئىنفىتار 2 ـ ئايەت.

www.munber.org

مەقسەت بوغازلىقنىڭ ئۇنىڭجى ئېيىغا كىرگەن بوغاز تۆگىلەر ئەڭ ئېسىل تۆگە ھېسابلىنىدۇ. قىيامەتنىڭ ئىشلىرى، ئۇنىڭ سەۋەبلىرىنىڭ يۈز بېرىشلىرى ۋە ئالامەتلىرىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن ئىبارەت قاتتىق قورقۇنچلۇق كاتتا بىر ئىش كىشىلەرنى پاراكەندىچىلىككە سېلىۋەتكەنلىكى سەۋەبى بىلەن ئۇنىڭغا ئىگىدارچىلىق قىلىشقا ۋە (ئۇ سۈتكە تازا تولۇپ) ئۇنىڭدىن پايدىلىنىش ۋاقتى بولغاندا ئۇنىڭدىن پايدىلىنىشقا ئۇلارنىڭ ۋاقتى يار بەرمەيدۇ، دېمەكچىدۇر.

﴿ياۋايى ھايۋانلار توپلانغان چاغدا﴾ اللّٰه تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېدى: ﴿مەيلى يەر يۈزىدە ماڭىدىغان ھايۋان بولسۇن. مەيلى ئىككى قانىتى بىلەن ئۇچىدىغان ئۇچار قۇش بولسۇن، ھەممىسى سىلەرگە ئوخشاش ئۇممەتلەردۇر (يەنى اللّٰه تەرىپىدىن يارىتىلغان مەخلۇقلاردۇر). لەۋھۇلمەھپۇزدا ھېچ نەرسىنى چۈشۈرۈپ قويمىدۇق (يەنى ھەممىنى تولۇق پۈتتۇق)، كېيىن ئۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا يىغىلىدۇ (اللّٰه ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىدۇ)﴾[1] ئىبنى ئابباس: (قىيامەت كۈنى) ھەتتا چۈنىنگىچىلىك ھەممە نەرسە يىغىلىدۇ، دېدى. بۇنى ئىبنى ئەبۇھاتەم شۇنداق رىۋايەت قىلدى. قۇشلارنىڭمۇ اللّٰه تائالانىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇپ توپلىنىشقا توغرا كەلسە توپلىنىدىغانلىقى ھەققىدە اللّٰه تائالا مۇنداق دېدى: ﴿قۇشلارنىمۇ ئۇنىڭغا بويسۇندۇرۇپ بەردۇق، ئۇلارمۇ (تەرەپ - تەرەپتىن) توپلىنىپ﴾[2].

دېڭىزلارنىڭ ئوت بولۇپ لاۋۇلداپ ياندىغانلىقى توغرىسىدا

﴿دېڭىزلار ئوت بولۇپ لاۋۇلدىغان چاغدا﴾ ئىبنى جەرىر سەئىد ئىبنى مۇسەييەبنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ: ئەلى رەزىيەللاھۇئەنھۇ يەھۇدىيلاردىن بولغان بىر كىشىگە: جەھەننەم قەيەردە؟ دېدى. ئۇ كىشى: دېڭىزدا، دەپ جاۋاب بەردى. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: مەن ئۇنىڭ ئوت بولۇپ ياندۇرۇلغان دېڭىز ۋە اللّٰه تائالانىڭ: ﴿دېڭىزلار ئوت بولۇپ لاۋۇلدىغان چاغدا﴾ دېگەن ئايىتىدە بايان قىلىنغان دېڭىزلار ھەققىدە دېگەن سۆزىدە ئۇنى ھەقىقەتەن راست گەپ قىلدى دەپ قارايمەن، دېدى. دېڭىزغا مۇناسىۋەتلىك سۆز اللّٰه تائالانىڭ: ﴿(قىيامەت كۈنى) ئوت بولۇپ ياندۇرۇلغان دېڭىز بىلەن قەسەمكى﴾[3] دېگەن ئايىتىنىڭ تەپسىرىدە بايان قىلىنىپ ئۆتتۈلدى.

جانلارنىڭ قوشۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿جانلار (ئۆز قاياشلىرىغا) قوشۇلغان چاغدا﴾ يەنى ھەر بىر شەكىل ئوخشىشى بىلەن (بىر يەرگە) كەلتۈرۈلگەن چاغدا. بۇ ھەقتە اللّٰه تائالا مۇنداق دېدى: ﴿(اللّٰه پەرىشتىلىرىگە ئېيتىدۇ) زۇلۇم قىلغۇچىلارنى، ئۇلارنىڭ (مۇشرىكلىكتىكى، كۇفرىدىكى) قاياشلىرىنى توپلاڭلار﴾[4].

ئىبنى ئەبۇھاتەم نۇئمان ئىبنى بەشىرنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللّٰه تائالانىڭ: ﴿جانلار (ئۆز قاياشلىرىغا) قوشۇلغان چاغدا﴾ دېگەن ئايىتىنى ئوقۇپ: «ئوخشاش ئىقىمدىكى كىشىلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ، ھەر بىر ئادەم ئۆزى بىلەن ئوخشاش قىلمىشلارنى قىلغان كىشىلەر بىلەن بىللە بولىدۇ. چۈنكى، اللّٰه تائالا: ﴿سىلەر (قىيامەتتە) ئۈچ پىرقىغە بۆلۈنىسىلەر.

---
[1] سۈرە ئەنئام 38 ـ ئايەت.
[2] سۈرە ساد 19 ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە تۇر 6 ـ ئايەت.
[4] سۈرە سافقات 22 ـ ئايەت.

www.munber.org

(بىرىنچى پىرقە) سائادەتمەنلەردۇر، سائادەتمەنلەر قانداق ئادەملەر؟ (ئۇلار نامە ـ ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بېرىلىدىغان) ئادەملەردۇر. (ئىككىنچى پىرقە) بەختسىز ئادەملەردۇر، بەختسىز ئادەملەر قانداق ئادەملەر؟ (ئۇلار نامە ـ ئەمالى سول تەرىپىدىن بېرىلىدىغان ئادەملەردۇر). (ئۈچىنچى پىرقە ياخشى ئىشلارنى) ئەڭ ئالدىدا قىلغۇچىلار بولۇپ، (ئۇلار جەننەتكە) ئەڭ ئالدىدا كىرگۈچىلەردۇر﴾[1]» دېدى. شۇڭا (بۇ ئايەتتىن) ئوخشاش ئېقىمدىكى كىشىلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ» دېدى.

تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىز بالىدىن سوئال سورىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىزدىن سەن قايسى گۇناھ بىلەن ئۆلتۈرۈلدۈڭ؟ دەپ سورالغان چاغدا﴾ بۇ ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان تىرىك كۆمۈۋېتىلگەنلەر بولسا، ئىسلام كېلىشتىن بۇرۇنقى دەۋردىكى كىشىلەر يامان كۆرۈپ كۆمۈۋەتكەن قىزلاردۇر. ئۇلارنى كۆمۈپ ئۆلتۈرۈۋەتكەنلەرگە تەھدىت بولسۇن ئۈچۈن قىيامەت كۈنى ئۇ قىزلاردىن سەن قايسى گۇناھ بىلەن ئۆلتۈرۈلدۈڭ؟ دەپ سورىلىدۇ. ناھەق ئۆلتۈرۈلگەنلەر سوراق قىلىنغان يەردە ناھەق ئۆلتۈرۈۋەتكۈچىلەرنىڭ ھالى نېمە بولۇپ كېتەر؟!

بۇ ئايەتنىڭ يەنە بىر ئوقۇلۇش ئۇسۇلى بولۇپ، شۇ ئۇسۇلدىكى ئوقۇلۇشقا ئاساسەن ئەلى ئىبنى ئەبۇ تەلھە ئىبنى ئابباسنىڭ: ئايەتنىڭ مەنىسى، تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىز (ئۆزىنىڭ قېنىنى) سورىغان چاغدا دېگەن بولىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. سۇددى ئەبۇزۇھا ۋە قەتادە قاتارلىقلارمۇ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسىنىڭ شۇنداق بولىدىغانلىقىنى دېدى.

تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىز ھەققىدە كەلگەن ھەدىسلەرنىڭ بايانى: ئىمام ئەھمەد ئائىشەدىن ئۇكاشەنىڭ ھەمشىرىسى جۇزامە بىنتى ۋەھبىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مەن (بىر قېتىم) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بارسام، ئۇ كىشىلەرگە: «مەن ئاياللارنىڭ ئېغىر ئاياغ تۇرۇپ بالا ئېمىتىشىنى توسماقچى بولۇپ رۇم ۋە پارسلارغا قارىسام، ئۇلارنىڭ ئاياللىرىمۇ ئېغىر ئاياغ تۇرۇپمۇ بالا ئېمىتىدىكەن، بۇنداق قىلىش ئۇلارنىڭ بالىلىرىغا ھېچ قانداق بىر زەرەر يەتكۈزمەيدىغانلىقىنى (كۆردۇم)» دېدى. ئاندىن كىشىلەر پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن مەنىينى تېشىغا[2] تۆكۈشنىڭ ھۆكمى ھەققىدە سوئال سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئىش بولسا يوشۇرۇن بالا كۆمۈۋېتىشتۇر ۋە ئۇ بولسا: سەن قايسى گۇناھ بىلەن ئۆلتۈرۈلدۈڭ؟ دەپ سورىلىدىغان تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىزدۇر» دېدى. بۇ ھەدىسنى مۇسلىم، ئىبنى ماجە، ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلار رىۋايەت قىلدى.

كۆمۈۋېتىلگەن قىز ئۈچۈن بېرىلىدىغان كەففارەت توغرىسىدا

ئابدۇررازاق نۇئمان ئىبنى بەشىردىن ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: اللە تائالانىڭ: **﴿تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىزدىن سەن قايسى گۇناھ بىلەن ئۆلتۈرۈلدۈڭ؟ دەپ سورالغان چاغدا﴾** (دېگەن ئايىتى چۈشكەن ۋاقتىدا) قەيس ئىبنى ئاسىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! مەن ئىسلام كېلىشتىن بۇرۇنقى دەۋردە بىر نەچچە قىزلىرىمنى كۆمۈۋەتكەن ئىدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «(ئۇنداق بولسا) ھەر بىر قىزىڭ ئۈچۈن بىر قۇل

---

[1] سۈرە ۋاقىئە 7 ـــ 10 ـ ئايەتكىچە.

[2] يەنى ئاياللار بىلەن بىر يەردە بولغاندا، كەلگەن ئىسپىرمىنى ئاياللارنىڭ ئىچىگە تۆكمەي تېشىغا تۆكۈشنىڭ ھۆكمىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى سورىماقچى. بۇ، بالا ئېلىشنى ياقتۇرمايدىغان بەزى ساھابىلار ئاياللىرى بىلەن بىر يەردە بولغاندا قوللانغان ئىش ئىدى.

www.munber.org

ئازات قىل» دېدى. ئۇ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مەن تۆگىلىرى بار بىر ئادەممەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا ھەر بىر قىزىڭ ئۈچۈن بىر تۆگە ئۆلتۈرگىن» دېدى.

نامە ـ ئەمەللەرنىڭ ئېچىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**نامە ـ ئەماللار ئېچىلغان چاغدا**﴾ زەھھاك بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ھەر بىر ئىنساننىڭ نامە ـ ئەمەللىرى ئۇنىڭ ئوڭ ياكى سول تەرىپىدىن بېرىلگەندە، دېدى. قەتادە: ئى ئىنسان! سېنىڭ نامە ـ ئەمەللىرىڭ توشقۇزۇلۇپ قاتلىۋېتىلدى. ئۇ قىيامەت كۈنى ئېچىلىدۇ. ھەر بىر ئادەم ئۆزىنىڭ نامە ـ ئەمال دەپتەرلىرىگە نېمىلەرنىڭ يېزىلىپ توشقۇزۇۋېتىلگەنلىكىنى كۆرىدۇ، دېدى.

ئاسماننىڭ ئېچىلىشى، جەھەننەمنىڭ قىزىتىلىشى ۋە جەننەتنىڭ يېقىنلاشتۇرۇلىشى توغرىسىدا

﴿**ئاسمان ئېچىپ تاشلانغان چاغدا**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئاسمان تارتىۋېتىلسە دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. سۇددى بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئاسمان ئېچىۋېتىلسە دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى.

﴿**دوزاخ قىزىتىلغان چاغدا**﴾ ﴿**جەننەت (تەقۋادارلارغا) يېقىنلاشتۇرۇلغان چاغدا**﴾ زەھھاك، ئەبۇمالىك، قەتادە ۋە رەبىئ ئىبنى خەسيەم قاتارلىقلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: جەننەت ئۇنىڭغا كىرىشكە لايىق بولغان كىشىلەر ئۈچۈن يېقىنلاشتۇرۇلغاندا دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى.

قىيامەت كۈنى ھەر بىر كىشى ئۆزىنىڭ قىيامەت ئۈچۈن قانداق ئىشلارنى قىلغانلىقىنى بىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ قىلغان (ياخشى ـ يامان) ئىشلىرىنى بىلىدۇ**﴾ يەنى ﴿**كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن چاغدا**﴾ دېگەن ئايەتتىن باشلاپ تا ﴿**جەننەت تەقۋادارلارغا يېقىنلاشتۇرۇلغان چاغدا**﴾ دېگەن ئايەتتە كەلگەنگە قەدەر بايان قىلىنغان ئىشلار يۈز بەرگەن چاغدا ھەر بىر كىشى ئۆزىنىڭ ھاياتىي دۇنيادا نېمە قىلغانلىقىنى ۋە قىيامەت ئۈچۈن قانداق ھازىرلىق كۆرگەنلىكىنى بىلىدۇ. بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿ئۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈندە) ھەر ئادەمنىڭ قىلغان ياخشى ئىشلىرى يامان ئىشلىرى ئۆزىنىڭ ئالدىدا ئايان بولىدۇ. (ئۇلار يامان ئىشلىرىنى كۆرمەسلىكنى)،ئۆزى بىلەن يامان ئىشلىرىنىڭ ئارىسىدا (مەشرىق بىلەن مەغرىبنىڭ ئارىسىدەك)ئۇزۇن مۇساپە بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. الله سىلەرنى ئۆزىنىڭ ئازابىدىن قورقۇتىدۇ، الله بەندىلىرىگە مېھرىباندۇر﴾[1] ﴿بۇ كۈندە ئىنسانغا (چوڭ بولسۇن،كىچىك بولسۇن، ياخشىلىق بولسۇن، يامانلىق بولسۇن) ئىلگىرى ـ ئاخىرى قىلغان ئەمەللىرى ئۇقتۇرۇلىدۇ﴾[2]

* * * * * * *

فَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلۡخُنَّسِ ﴿١٥﴾ ٱلۡجَوَارِ ٱلۡكُنَّسِ ﴿١٦﴾ وَٱلَّيۡلِ إِذَا عَسۡعَسَ ﴿١٧﴾ وَٱلصُّبۡحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾
إِنَّهُۥ لَقَوۡلُ رَسُولٖ كَرِيمٖ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٖ ﴿٢٠﴾ مُّطَاعٖ ثَمَّ أَمِينٖ ﴿٢١﴾ وَمَا
صَاحِبُكُم بِمَجۡنُونٖ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدۡ رَءَاهُ بِٱلۡأُفُقِ ٱلۡمُبِينِ ﴿٢٣﴾ وَمَا هُوَ عَلَى ٱلۡغَيۡبِ بِضَنِينٖ ﴿٢٤﴾ وَمَا هُوَ

---

[1] سۈرە ئال ئىمران 30 ـ ئايەت.
[2] سۈرە قىيامەت 13 ـ ئايەت.

www.munber.org

بِقَوْلِ شَيْطَٰنٍ رَّجِيمٍ ﴿٢٥﴾ فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن
يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٩﴾

كۈندۈزى يوشۇرۇنغۇچى يۇلتۇزلار بىلەن، پاتىدىغان ۋاقتىدا يوشۇرۇنىدىغان يۇلتۇزلار بىلەن قەسەم قىلىمەن《15-16》. قاراڭغۇلۇقتا چۈمگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن《17》. يورۇشقا باشلىغان سۈبھى بىلەن قەسەم قىلىمەن《18》. قۇرئان ھەقىقەتەن (اللەنىڭ) ئىززەتلىك بىر ئەلچى (ئارقىلىق نازىل قىلىنغان) سۆزىدۇر《19》. ئۇ (ئەلچى) كۈچلۈكتۇر، اللەنىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىلىكتۇر《20》. پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىدۇر. بۇ يەردە (يەنى ئاسماندا) ئۇ ئىشەنچلىكتۇر《21》. سىلەرنىڭ ھەمراھىڭلار (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) مەجنۇن ئەمەستۇر《22》. ئۇ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن روشەن ئۇپۇقنىڭ شەرقىدە كۆردى《23》. ئۇ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) (غەيبنى) تەبلىغ قىلىشتا بېخىل ئەمەستۇر《24》. ئۇ (يەنى قۇرئان) قوغلاندى شەيتاننىڭ سۆزى ئەمەستۇر《25》. قەيەرگە بارىسىلەر؟《26》. ئۇ (يەنى قۇرئان) پۈتۈن ئەھلى جاھانغا نەسىھەتتۇر《27》. سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىن (دىن بارىسىدا) راۋۇرۇس بولۇشنى خالايدىغانلارغا (قۇرئان) نەسىھەتتۇر《28》. پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى الله خالىمىغىچە سىلەرنىڭ خالىغىنىڭلارنىڭ ھېچ پايدىسى يوق)《29》.

ئىمام مۇسلىم ۋە نەسەئى ئەمرى ئىبنى ھۇرەيسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مەن ناماز بامداتنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ئوقۇدۇم، مەن ئۇنىڭ (نامازغا) 《**كۈندۈزى يوشۇرۇنغۇچى يۇلتۇزلار بىلەن، پاتىدىغان ۋاقتىدا يوشۇرۇنىدىغان يۇلتۇزلار بىلەن قەسەم قىلىمەن. قاراڭغۇلۇقتا چۈمگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن. يورۇشقا باشلىغان سۈبھى بىلەن قەسەم قىلىمەن**》 دېگەن ئايەتلەرنى ئوقۇغانلىقىنى ئاڭلىدىم.

ئىبنى جەرىر خالىد ئىبنى ئەرئەرەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئەلى رەزىيەللاھۇدىن ئەنھۇ الله تائالانىڭ: 《**كۈندۈزى يوشۇرۇنغۇچى يۇلتۇزلار بىلەن، پاتىدىغان ۋاقتىدا يوشۇرۇنىدىغان يۇلتۇزلار بىلەن قەسەم قىلىمەن**》 دېگەن ئايىتىنىڭ مەنىسى ھەققىدە سورالغاندا، ئۇنى: ئۇلار بولسا كۈندۈزدە يوشۇرۇنۇۋالىدىغان ۋە كېچىدە مېڭىپ (ئورنىغا قايتىپ كېلىدىغان) يۇلتۇزلاردۇر دەپ جاۋاب بەرگەنلىكىنى ئاڭلىدىم، دېدى.

《**قاراڭغۇلۇقتا چۈمگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن**》 بۇ ئايەتنىڭ ئىككى خىل مەنىسى باردۇر. ئۇنىڭ بىرى: قاراڭغۇلۇقى بىلەن كەلگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن دېگەن مەنىدۇر. يەنە بىر مەنىسى: قاراڭغۇلۇقى بىلەن كەتكەن يەنى يورىغان كېچە دېگەن بولىدۇ. مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: قاراڭغۇ تاشلىغان كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى.

سەئىد ئىبنى جۇبەير بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: كەلگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. ھەسەنبەسرى بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: كىشىلەرنى قاپلىغان كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئەتىيە ئەۋفىيمۇ شۇنداق دېدى. ئەلى ئىبنى ئەبۇ تەلھە ۋە ئەۋفى ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: (قاراڭغۇلۇقى بىلەن) كەتكەن كېچە بىلەن (قەسەم قىلىمەن) دېگەنلىك بولىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە مۇجاھىد، قەتادە، زاھھاك، زەيد ئىبنى ئەسلەم ۋە ئوغلى ئابدۇرراھمان قاتارلىقلارمۇ شۇنداق دېدى.

www.munber.org

بۇ ئايەت ”قاراڭغۇلۇقى بىلەن كەتكەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن“ دېگەن مەنىنى ئىپادىلەپ بەرسىمۇ. لېكىن، بۇ يەردە ئايەتنىڭ ”قاراڭغۇلۇقى بىلەن كەلگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن“ دېگەن مەناسى ئايەتكە بەك مۇناسىپتۇر. چۈنكى، اللّٰه تائالا بۇ يەردە قاراڭغۇلۇقى بىلەن كەلگەن كېچە ۋە يورۇقلۇقى بىلەن يورۇپ كەلگەن كۈندۈز بىلەن قەسەم قىلماقچى بولۇشى مۇمكىن. بۇ ھەقتە اللّٰه تائالا مۇنداق دېدى: ﴿قاراڭغۇلۇقى ئالەمنى قاپلىغان كېچە بىلەن قەسەمكى، يورۇغان چاغدىكى كۈندۈز بىلەن قەسەمكى﴾[1] ﴿چاشگاھ ۋاقتى بىلەن قەسەمكى، قاراڭغۇلۇقى (ئەتراپنى قاپلىغان) چاغدىكى كېچە بىلەن قەسەمكى﴾[2] ﴿اللّٰه سۇبھىنى (قاراڭغۇدىن) يېرىپ چىقارغۇچىدۇر (يەنى تاڭنى يورۇتقۇچىدۇر)، اللّٰه كېچىنى (سىلەر ئۇچۇن) ئىستىراھەت قىلىپ ياراتتى، (سىلەرنىڭ) ۋاقىت ھېسابلىشىڭلار ئۈچۈن قۇياش بىلەن ئاينى ياراتتى﴾[3] بۇ ھەقتە بۇلاردىن باشقىمۇ نۇرغۇنلىغان ئايەتلەر باردۇر. توغرىسىنى اللّٰه تائالا بىلگۈچىدۇر.

﴿يورۇشقا باشلىغان سۇبھى بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾ زەھھاك بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: يورۇۋاتقان تاڭ بىلەن قەسەم قىلىمەن دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى. قەتادە بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: يۇرۇپ كېلىۋاتقان تاڭ بىلەن قەسەم قىلىمەن دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى.

قۇرئان ھەرگىزمۇ ساراڭلىقنىڭ نەتىجىسى بولماستىن بەلكى ئۇنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېلىپ چۈشكەنلىكى توغرىسىدا

﴿قۇرئان ھەقىقەتەن (اللّٰەنىڭ) ئىززەتلىك بىر ئەلچى (ئارقىلىق نازىل قىلىنغان) سۆزىدۇر﴾ يەنى بۇ قۇرئان ئەخلاقى ئېسىل ۋە كۆرنۈشى چىرايلىق بولغان ھۆرمەتلىك پەرىشتە - جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزگەن (اللّٰه تائالانىڭ) سۆزىدۇر. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسىنىڭ شۇنداق بولىدىغانلىقىنى ئىبنى ئابباس، شەئبى، مەيمۇن ئىبنى مىھران، ھەسەن، قەتادە، رەبىيئ ئىبنى ئەنەس ۋە زەھھاك ۋە باشقىلارشۇنداق دېدى.

﴿ئۇ (ئەلچى) كۈچلۈكتۇر﴾ بۇ ھەقتە اللّٰه تائالا مۇنداق دېدى: ﴿ۋەھيىنى ئۇنىڭغا كۈچلۈك پەرىشتە (جىبرىئىل) تەلىم بەردى﴾[4] يەنى كۈچلۈك يارىتىلغان، تۇتۇشى ۋە ھەرىكەتلىرى كۈچلۈك بولغان پەرىشتە تەلىم بەردى.

﴿اللّٰەنىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىلىكتۇر﴾ يەنى اللّٰه تائالانىڭ دەرگاھىدا ئۇنىڭ مەرتىۋىسى يۇقىرىدۇر.

﴿پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىدۇر﴾ يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بولسا پەرىشتىلەرنىڭ ئارىسىدا يۈزى بار، سۆزى ئۆتىدىغان ۋە پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا بويسۇنىدىغان بىر پەرىشتىدۇر. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە قەتادە مۇنداق دېدى: جىبرىئىل پەرىشتىلەرنىڭ ئىچىدە ئاددىي بىر پەرىشتە بولماستىن. ئەكسىچە، مەرتىۋىسى ناھايىتى يۇقىرى، ھۆرمەتكە سازاۋەر بىر پەرىشتىدۇر. (شۇنىڭ ئۈچۈن) ئۇ ۋەھيىنى ئېلىپ چۈشۈشتەك مۇشۇنداق كاتتا ۋەزىپىگە تاللاندى.

﴿بۇ يەردە (يەنى ئاسماندا) ئۇ ئىشەنچلىكتۇر﴾ بۇ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشەنچلىك ئىكەنلىكىگە بېرىلگەن بىر تەرىپلەشتۇر. اللّٰه تائالانىڭ خۇددى بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى مۇھەممەد

[1] سۇرە لەيل 1 ــــ 2 - ئايەتلەر.
[2] سۇرە زۇھا 1 ــــ 2 - ئايەتلەر.
[3] سۇرە ئەنئام 96 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[4] سۇرە نەجم 5 - ئايەت.

www.munber.org

ئەلەيھىسسالامنى ئۆزىنىڭ: ﴿**سىلەرنىڭ ھەمراھىڭلار (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) مەجنۇن ئەمەستۇر**﴾ دېگەن ئايىتى بىلەن ئاقلىغىنىدەك، بەندىسى ۋە پەرىشتىسى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى ئاقلىشى ناھايىتى كاتتا بىر ئىشتۇر.

﴿**ئۇ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن روشەن ئۇپۇقنىڭ شەرقىدە كۆردى**﴾ يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىگە اللہ تائالا تەرىپىدىن ۋەھيي ئېلىپ كېلىدىغان جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى، اللہ تائالا ئۇنى ياراتقان قىياپىتىدە، **600** قاناتلىق ھالىتىدە كۆردى.

بۇ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى "بەتھا" دېگەن جايدا بولغان تۇنجى كۆرىشىدۇر. بۇ كۆرۈش اللہ تائالانىڭ: ﴿ۋەھيىنى ئۇنىڭغا كۈچلۈك پەرىشتە (جىبرىئىل) تەلىم بەردى. ئۇنىڭ (يەنى جىبرىئىلنىڭ) كۆرۈنۈشى چىرايلىق بولۇپ، يۇقىرى ئۇپۇقتا (ئۆز شەكلىدە) تۇردى. ئاندىن ئۇ ئاستا ـ ئاستا (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) يېقىنلىشىپ تۆۋەنگە ساڭگىلىدى. ئۇ (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا) ئىككى ياچاق مىقدارى ياكى ئۇنىڭدىنمۇ يېقىنراق يېقىنلاشتى. اللہ بەندىسىگە (جىبرىئىل ئارقىلىق تېگىشلىك) ۋەھيىلەرنى ۋەھيي قىلدى﴾[1] دېگەن ئايەتلىرىدە بايان قىلىندى. بۇنىڭ تەپسىلاتى يۇقىرىدا بايان قىلىنىپ ئۆتتۇلدى. توغرىسىنى اللہ تائالا بىلگۈچىدۇر. بۇ سۈرە (يەنى سۈرە تەكۋىر) پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى ھەرەم مەسچىتىدىن ئەقسا مەسچىتىگە، ئۇ يەردىن ئاسمانغا ئېلىپ چىقىش ئىشى يۈز بېرىشتىن ئىلگىرى چۈشكەندۇر. چۈنكى، بۇ سۈرىدە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى بىرىنچى قېتىم كۆرگەن ۋەقەسىلا بايان قىلىندى. ئەمما پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى ئىككىنچى قېتىم كۆرگەنلىكى اللہ تائالانىڭ: ﴿ئۇ جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن ئىككىنچى قېتىم سىدرەتۇلمۇنتەھا (دەرىخىنىڭ) يېنىدا كۆردى. جەننەتۇلمەئۋا بولسا سىدرەتۇلمۇنتەھانىڭ يېنىدىدۇر. (ئۇ) سىدرەتۇلمۇنتەھانى (ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ نۇرى) قاپلىغان چاغدا (كۆردى)﴾[2] دېگەن ئايەتلىرىدە بايان قىلىندى. ئىككىنچى قېتىم كۆرگەنلىكى سۈرە نەجمدە بايان قىلىندى. سۈرە نەجم پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنى ئاسمانغا ئېلىپ چىقىش ئىشى يۈز بېرىپ بولغاندىن كېيىن چۈشكەندۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەھيىنى يەتكۈزۈشتە بېخىللىق قىلمايدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**ئۇ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) (غەيبنى) تەبلىغ قىلىشتا بېخىل ئەمەستۇر**﴾ يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللہ تائالا ئۆزىگە چۈشۈرگەن نەرسىدە يالغانچىلىق قىلمايدۇ. بۇ ئايەتتە ئىككى ئوقۇلۇش ئۇسلۇبى بولۇپ، بىر خىل ئوقۇلۇش ئۇسلۇبىغا ئاساسەن ئايەتنىڭ مەنىسى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللہ تائالا ئۆزىگە چۈشۈرگەن نەرسىدە يالغانچىلىق قىلمايدۇ) دېگەنلىك بولىدۇ. يەنە بىر خىل ئوقۇلۇش ئۇسلۇبىغا ئاساسەن بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام اللہ تائالا ئۆزىگە چۈشۈرگەن نەرسىنى يەتكۈزۈشتە بېخىللىق قىلمايدۇ، دېگەنلىك بولىدۇ. سۇفيان ئىبنى ئۇيەينە: بۇ ئىككى خىل ئۇسلۇبنىڭ ھەر ئىككىلىسى توغرا، دېدى. قەتادە: قۇرئان غەيب ئىدى. اللہ تائالا ئۇنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈردى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بېخىللىق قىلماي ئۇنى كىشىلەر ئارىسىغا يايدى ۋە ئۇنى خالىغىنىچە ھەممە كىشىگە يەتكۈزدى، دېدى. بۇ ھەقتە ئىكرىمە، ئىبنى زەيد ۋە باشقىلارمۇ شۇنداق دېدى. ئىبنى

[1] سۈرە نەجم 5 ـــ 10 ـ ئايەتكىچە.
[2] سۈرە نەجم 13 ـــ 16 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

جەرىر بۇ ئايەتنىڭ: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام اللە تائالا ئۆزىگە چۈشۈرگەن نەرسىنى يەتكۈزۈشتە بېخىل ئەمەس دېگەن مەنانى بېرىدىغان ئوقۇلۇش ئۇسلۇبىنى تاللىدى.

ئاپتورنىڭ قارىشىچە، بۇ ئىككى خىل ئۇسلۇبنىڭ ھەر ئىككىلىسى شەك قىلىشقا بولمايدىغان دەرىجىدىكى يول بىلەن بايان قىلىنغان ئۇسلۇپ بولۇپ، بۇ ئۇسلۇبلارغا ئاساسەن بۇ ئايەتكە بېرىلگەن ھەر ئىككى خىل مەنە توغرىدۇر.

قۇرئاننىڭ شەيتاننىڭ سۆزى بولماستىن بەلكى پۈتۈن كىشىلەر ئۈچۈن نەسىھەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿**ئۇ (يەنى قۇرئان) قوغلاندى شەيتاننىڭ سۆزى ئەمەستۇر**﴾ يەنى قۇرئان ئۇنى ھۆددىگە ئېلىشقا قادىر بولالمايدىغان، ئۇنداق قىلىشنىمۇ خالىمايدىغان ۋە شۇنداقلا ئۇنداق قىلىشقا لايىق بولمايدىغان قوغلاندى شەيتاننىڭ سۆزى ئەمەستۇر. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېدى: ﴿قۇرئاننى شەيتانلار ئېلىپ چۈشكىنى يوق. بۇ ئۇلارغا لايىق ئەمەس. ئۇلارمۇ (ئۇنىڭغا) قادىر بولالمايدۇ. شۈبھىسىزكى، ئۇلار (يەنى شەيتانلار) (ئوغرىلىقچە) تىڭشاشتىن مەنئى قىلىنغاندۇر﴾[1].

﴿**قەيەرگە بارىسىلەر؟**﴾ يەنى ناھايىتى ئوچۇق ۋە اللە تائالا تەرىپىدىن چۈشكەن، ھەق ئىكەنلىكى ناھايىتى روشەن بولغان قۇرئاننى ئىنكار قىلىۋاتىسىلەر، سىلەرنىڭ ئەقلىڭلار قەيەرگە كەتتى؟ ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇئەنھۇمۇ ئۇنىڭ قېشىغا ھەنىفە جەمەتىدىكىلەر مۇسۇلمان بولۇپ كەلگەندە، ئۇلارنى پەيغەمبەرلىكنى داۋا قىلغان مۇسەيلىمەنىڭ: ماڭا ۋەھيي قىلىنغان قۇرئان، دەپ داۋا قىلغان نەرسىلىرىدىن بىر نەرسە ئوقۇپ بېرىشكە بۇيرۇيدۇ. ئۇلار ئەبۇبەكرىگە (جۈملە قورۇلۇشى) ناھايىتى ئاجىز ۋە (بىر - بىرىگە) قاملاشمىغان بىر نەرسىنى ئوقۇپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇبەكرى: ۋاي سىلەرگە، ئەقلىڭلار قەيەرگە كەتتى؟ اللە تائالانىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، بۇ ھەرگىزمۇ ئىلاھ تەرىپىدىن كەلگەن نەرسە ئەمەستۇر، دېدى.

قەتادە: ﴿**قەيەرگە بارىسىلەر؟**﴾ دېگەن ئايەتنىڭ مەنىسى: اللە تائالانىڭ كىتابىغا (ئەگىشىشتىن) ۋە ئۇنىڭغا بويسۇنۇشتىن (قېچىپ قەيەرگە بارىسىلەر؟) دېگەنلىك بولىدۇ، دېدى.

﴿**ئۇ (يەنى قۇرئان) پۈتۈن ئەھلى جاھانغا نەسىھەتتۇر**﴾ يەنى بۇ قۇرئان، ئۇنىڭ بىلەن ۋەز - نەسىھەت ئالىدىغان بارلىق كىشى ئۈچۈن نەسىھەتتۇر.

﴿**سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىن (دىن بارىسىدا) راۋۇرۇس بولۇشنى خالايدىغانلارغا (قۇرئان) نەسىھەتتۇر**﴾ يەنى توغرا يولدا مېڭىشنى خالىغان ئادەم بۇ قۇرئانغا ئېسىلسۇن. چۈنكى، ئۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر نىجاتلىقتۇر ۋە ئۇنى توغرا يولغا باشلىغۇچىدۇر. ئۇنى قۇرئاندىن باشقا توغرا يولغا باشلايدىغان بىر نەرسە يوقتۇر.

﴿**پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى اللە خالىمىغىچە سىلەرنىڭ خالىغىنىڭلارنىڭ ھېچ پايدىسى يوق)**﴾ يەنى توغرا يولغا كىرىش ياكى كىرمەسلىك سىلەرنىڭ تاللاش ئىختىيارىڭلارغا قويۇلغان ئىش بولماستىن، بەلكى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە نىڭ خالىشىغا باغلىق ئىشتۇر.

---

[1] سۈرە شۇئەرا 210 ـــ 212 - ئايەتكىچە.

سۇفيان ئىبنى سەۋر سۇلايمان ئىبنى مۇسانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: اﷲ تائالانىڭ ﴿**سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىن (دىن بارىسىدا) راۋۇرۇس بولۇشنى خالايدىغانلارغا (قۇرئان) نەسىھەتتۇر**﴾ دېگەن ئايىتى چۈشكەندە، ئەبۇجاھىل: ھەممە ئىش ئۆزىمىزگە باغلىقكەن، بىز خالىساق توغرا يولغا كىرىمىز، خالىساق كىرمەيمىز، دېدى. شۇنىڭ بىلەن اﷲ تائالا: ﴿**پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى الله خالىمىغىچە سىلەرنىڭ خالىغىنىڭلارنىڭ ھېچ پايدىسى يوق)**﴾ دېگەن ئايىتىنى چۈشۈردى.

اﷲ تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە تەكۋىرنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org